

روش فهم عمومی متون دینی با رویکرد روان شناختی

www.ketab.ir

دکتر عباس پسندیده

(عضو هیئت علمی دانشگاه قرآن و حدیث)

سرشناسه:	پسندیده، عباس، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	روش فهم عمومی متون دینی با رویکرد روان شناختی / عباس پسندیده؛ [تهیه پژوهشکده اخلاق و روان شناسی اسلامی].
مشخصات نشر:	مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۲۴۸ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶-۰۴۵۴-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیا.
یادداشت:	یادداشت کتابخانه.
موضوع:	حدیث.
موضوع:	روان شناسی اسلامی.
شناسه افزوده:	پژوهشگاه قرآن و حدیث، پژوهشکده اخلاق و روان شناسی اسلامی.
شناسه افزوده:	بنیاد پژوهشهای اسلامی.
رده دیویی:	۲۹۷/۲۶
رده کنگره:	BP ۱۰۹
شماره کتاب شناسی ملی:	۶۱۷۹۰۱۳

www.ketab.ir

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه قرآن و حدیث

بنیاد پژوهشهای اسلامی
آستان قدس رضوی

روش فهم عمومی متون دینی با رویکرد روان شناختی

دکتر عباس پسندیده (دانشیار دانشگاه قرآن و حدیث)

تهیه: پژوهشکده اخلاق و روان شناسی اسلامی

ویراستار: سید صادق حیدری

حروف نگار: محمود رسولی

طراح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: ۱۳۹۹ / ۲۰۰ نسخه، وزیری / بها: ۴۷۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵
تلفن و دوزنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۹.....	سخن ناشر.....
۱۱.....	پیشگفتار.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۴.....	نگاهی کلی به مباحث کتاب.....

بخش اول: تک متن ۱۲۱

۱۹.....	فصل اول: پیش نیاز فهم متن.....
۱۹.....	الف) صحت استناد (اختصاصی حدیث).....
۲۲.....	ب) صحت متن.....
۲۴.....	۱. صحت متن در قرآن.....
۲۴.....	یک) قرائت.....
۲۵.....	دو) نزاع آیه.....
۲۶.....	۲. صحت متن حدیث.....
۲۶.....	یک) تصحیف.....
۳۰.....	روش تشخیص تصحیف.....
۴۰.....	جدول «ترجیح نقل».....
۴۲.....	نکته مهم.....

۴۲	دو افتادگی متن
۴۵	سه درج
۴۶	چهار تقطیع
۵۰	ج) اعتبار متن
۵۱	۱. وثاقت سندی
۵۴	۲. وثاقت صدور
۵۵	قرینه اول: شهرت و مقبولیت
۵۶	قرینه دوم: اعتبار محتوا
۵۷	قرینه سوم: اعتبار منبع
۵۹	جدول اعتبار حدیث
۶۰	تقویت اعتبار
۶۲	پیوست (رتبه‌بندی کتب شیعه و اهل سنت)
۶۳	رتبه‌بندی منتخب کتب شیعه
۶۷	رتبه‌بندی کتب اهل سنت
۷۲	خلاصه فصل
۷۳	فصل دوم: فهم مقصود مطابق
۷۳	فهم مقصود و انواع آن
۷۴	روش و مراحل فهم مقصود مطابق
۷۴	بحث اول: فهم مفردات متن
۷۵	۱. شناخت نوع کلمه
۷۵	الف. ریشه کلمه
۸۰	ب. باب کلمه
۸۳	۲. فهم معنای کلمه
۸۳	الف. فهم معنای زمان صدور

۹۱	ب. فهم تفاوت کلمات نزدیک
۹۵	۳. شیوه لغت‌شناسی
۹۶	الف. روش ساده لغت‌شناسی
۱۰۲	ب. روش پیشرفته لغت‌شناسی
۱۰۷	بحث دوم: فهم ترکیبات
۱۰۷	الف. ترکیب‌های خُرد
۱۰۷	۱. اصطلاحات مرکب
۱۱۱	۲. مجازها
۱۱۳	ب. ترکیب کل
۱۱۶	روش ترجیح یک انتخاب
۱۱۹	خلاصه فصل
۱۲۱	فصل سوم: فهم مقصود متمایز
۱۲۱	قرینه و ضرورت بررسی آن
۱۲۲	انواع قرینه‌ها
۱۲۳	۱. قرینه لفظی پیوسته: سیاق
۱۲۴	الف) در الفاظ مشترک
۱۲۴	واژه «دین»
۱۲۷	ب) در هیئت‌های مشترک
۱۲۷	۱. واژه «مرتاب»
۱۲۸	۳. واژه «مختال»
۱۲۹	۴. واژه «یضاز»
۱۲۹	ج) در ایجاز
۱۳۱	د) مجاز، استعاره و کنایه
۱۳۴	۲. قرینه غیرکلامی پیوسته: فضای نزول و ورود

سخن ناشر

عن عبدالسلام بن صالح الهروی قال: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا عليه السلام يَقُولُ: رَزَمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا. فَقُلْتُ لَهُ: وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَ يُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عُلِّمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا^۱.

حمد و سپاس بی حد خداوند بزرگ و دانا را سزد که غایت آفرینش انسان را معرفت و عبودیت ذات مقدس خود قرار داد و فرمود: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»^۲. درود بر پیامبران الهی، به ویژه حضرت خاتم انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که با تزکیه و تعلیم کتاب و حکمت، زمینه ساز تحقق این هدف متعالی شدند و اسلام بر امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص عالم آل محمد علیه السلام، حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام که ستارگان پرفروغ آسمان معرفت و عبودیت اند و راهنمایان بشر در صراط مستقیم معرفت و بندگی، و رحمت خدا بر عالمان و پژوهشگرانی که در طول تاریخ با فراگیری و نشر علوم و معارف اسلامی، به احیای امر امامت و ولایت پرداخته و مردم را با زیبایی های فرهنگ اصیل اهل بیت علیهم السلام آشنا ساخته اند.

بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی بر اساس نگاه ژرف تولیت فقید این

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۷؛ از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: خدا رحمت کند کسی که امر ما را زنده کند. عرض کردم: امر شما را چگونه زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد، که اگر مردم زیبایی های کلام ما را بدانند، از ما پیروی خواهند کرد.

۲. ذاریات: ۵۶؛ «و جن و انس را نیا فریدم مگر برای آنکه مرا بپرستند».

استان ملک‌پاسبان در سال ۱۳۶۳ به دستور معظّم له تأسیس شد و با الهام از منویات رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی ره و دیدگاه‌های حکیمانه خلف صالح ایشان، مقام معظّم رهبری، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای مدظله‌العالی. و رهنمودهای تولیت معزّز، با تشکیل گروه‌های پژوهشی و استفاده از نخبگان حوزه و دانشگاه، در راستای تأمین نیازهای فرهنگی جامعه و نظام اسلامی و نسل جوان و زائران بارگاه منور رضوی، به پژوهش و نشر علوم و معارف اسلامی نبوی و سیره اهل بیت عصمت علیهم‌السلام پرداخته و به فضل الهی، به توفیقات ارزنده‌ای دست یافته است.

شایان یادآوری است که تعامل با مؤسسات علمی و پژوهشی همسو و چاپ و نشر مشترک آثار، از سیاست‌هایی است که بنیاد در سال‌های اخیر بدان اهتمام روزافزونی داشته است. کتاب حاضر در چهارچوب همکاری با پژوهشگاه قرآن و حدیث آماده چاپ و نشر شده است.

روان‌شناسی اسلامی، دانشی است که دست کم، یکی از منابع اصلی آن، قرآن و حدیث است. فهم متون مقدس، روش‌شناسی خاص خود را می‌طلبد که در ادبیات دین به عنوان تفسیر قرآن و فقه الحدیث شناخته می‌شود. هدف روان‌شناسی اسلامی این است که بر اساس منابع اسلامی، رفتارها، انگیزه‌ها و فرایندهای روانی انسان را فهم و تبیین کند، نه این که مانند دانش فقه، حکم رفتارها را مشخص سازد! دستیابی به این هدف با استفاده از منابع دینی، نیازمند روش خاص خود است. از این رو، هدف این کتاب ارائه روشی برای فهم متون دینی با رویکرد روان‌شناختی است. از یک منظر این نوع مباحث، دو لایه متفاوت دارد: یکی روش فهم عمومی متون دینی که در اثری مستقل به نام روش فهم متون دینی با رویکرد روان‌شناسی ارائه شده است؛ و دیگری فهم روان‌شناختی متون دینی که در این اثر عرضه می‌شود.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی